

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 4

23 januari 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,— per jaar
voor België f 6,—
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

De Hervormde Raad voor Zaken van Kerk en School, anno 1967

Men wrijft zich de ogen uit als men in dit jaar nog moet lezen, dat de Tweede Kamer een stuk te verwerken krijgt zoals hieronder is geciteerd. Zou het niet een instituut zijn geweest, dat een zo belangrijke plaats in de nederlandse samenleving inneemt, dan zou het Humanistisch Verbond dit hebben kunnen negeren.

Het wordt toch bepaald een vervelende geschiedenis wanneer telkens opnieuw wordt getracht de levensbeschouwing van zichzelf meer rechten te willen geven dan die van de ander. Het wordt eveneens vervelend er telkens weer op te moeten reageren. Maar er zat niets anders op. Ook het Humanistisch Verbond zond dus een brief naar de Tweede Kamer en daarmee zal het dan wel weer gebeurd zijn. Laten we hopen, dat men het in Nederlands Hervormde kring niet meer doet. Men schaaft zichzelf en nogmaals, het wordt zo vervelend. Hieronder volgt het persbericht, waaruit het Humanistisch Verbond moest vernemen, dat de Hervormde Raad voor Zaken van Kerk en School een brief aan de Tweede Kamer had gericht. Daaronder een brief van het Humanistisch Verbond aan de Tweede Kamer, waarvan afschrift aan de Hervormde Raad werd toegezonden.

Persbericht:

Bezwaren tegen Mammoet

Hervormde Raad schrijft Kamer:

Den Haag (ANP). In een brief van de Tweede Kamer maakt de Hervormde Raad voor Zaken van Kerk en School bezwaar tegen wat hij noemt onjuiste gelijkschakeling van christendom en humanisme in de overgangswet ter invoering van de mammoetwet.

De Raad verwondert zich er over, dat de minister in zijn memorie van antwoord zich beroept op overeenstemming over de desbetreffende passages met de organisaties voor openbaar onderwijs.

Daarbij is achterwege gelaten, aldus de brief, ook het oordeel van de kerken — althans van de Hervormde Kerk — te peilen.

Brief Humanistisch Verbond aan de Tweede Kamer d.d. 14-1-1967:

Met verwondering hebben wij kennis genomen van het schrijven, dat de Hervormde Raad voor Zaken van Kerk en School aan uw vergadering gericht heeft inzake de grondslag van het openbaar onderwijs.

De grief, dat daarover het oordeel van de Hervormde Kerk niet ingewonnen is, doet vreemd aan. Het Moderamen van deze kerk en de Hervormde Raad voor Zaken van Kerk en School hebben namelijk geweigerd zich te engageren in het overleg, dat reeds meer dan tien jaar over de grondslag van de openbare school gevoerd wordt.

Onder die omstandigheden kan men nauwelijks verwachten, dat de partners in het gesprek over de openbare school — waaronder representanten van alle vrijzinnig-protestantse kerkgenootschappen en vooraanstaande orthodox-protestanten — opnieuw de kans wilden lopen, na langdurig overleg tenslotte toch weer door de hervormde kerk afgewezen te worden.

Het Humanistisch Verbond voelt zich in het bijzonder gegriefd door de hooghartige uitspraak van de Hervormde Raad omtrent de gelijkstelling van christendom en humanisme. Vooropgesteld zij, dat in de voorgestelde formulering, van gelijkstelling met zoveel woorden niet gesproken wordt. Wel wordt gezegd, dat christendom en humanisme beide een functie hebben in de fundering van het openbaar onderwijs.

Voor zichzelf sprekend, geeft het Humanistisch Verbond uiting aan zijn overtuiging, dat het het traditionele christendom bepaald niet gelijk wenst te stellen aan zijn eigen overtuiging. Het meent, dat christendom wel te moeten respecteren en de christenen wel te moeten waarderen als gelijkgerechtigde medeburgers.

Het Humanistisch Verbond voegt hieraan toe, dat het pijnlijk getroffen is door de tegenstelling tussen de kenschetsing van de Hervormde Kerk als volkskerk en het sectarisme, dat uit de brief schijnt te spreken; tussen de bescheidenheid van allerlei moderne vormen van theologie en zelfverzekerdheid, die uit dit schrijven blijkt; tussen een herhaaldelijk belijden van tekortschieten en het exclusivisme, dat in de brief tot uitdrukking komt.

Dit alles herinnert ons op onrustbarende wijze aan een nimmer herroepen, noch officieel verduidelijkte uitspraak van de Hervormde Kerk omtrent de kerstening van de openbare school. De openbare school is en blijft voor humanisten het instituut voor de ontmoeting van gelijkgerichte overtuigingen en gezindheden.

Het Humanistisch Verbond doet een klemmend beroep op uw Kamer om in de openbare school humanisten en andere niet-christenen niet tot tweede-rangs deelnemers te verklaren en ook in de grondslag tot uitdrukking te brengen, dat onze nederlandse cultuur vanouds berust op de gedachtenwerelden van christendom en humanisme, niet als ideologieën, maar als grondslagen van zingeving aan het bestaan.

Humanistisch Verbond

prof. dr. J. P. van Praag
alg. voorzitter

B. J. Max
alg. sekretaris

En wat zegt een humanist er van ...

Mijn titel, is een waarschijnlijk vrij doorzichtige uitvlucht. Een gemakzuchtig man herken je direct wanneer hem een schaal met vruchten wordt voorgehouden, dan kiest hij steevast de hanaan, en zo zullen de mensen die mij langer kennen, wel de diagnose stellen: toen hij zijn titel moest opgeven, wist hij nog op geen stukken na, waarover hij praten zou, en daarom neemt hij die verzameltitel: „En wat zegt een humanist er van”. Ja, die diagnose is juist. Als ik nu nog een andere titel voor dit praatje zou moeten bedenken, zou ik kiezen „Onduidelijkheid”. En dan bedoel ik niet de onduidelijkheid die de politici elkaar tot vervelens toe verwijten. De onduidelijkheid die ik wou signaleren in de ons krap toegemeten spreektijd, is die welke er tegenwoordig heerst op het gebied van de geloofsovertuiging. Het is voor de humanist altijd al een heel karwei geweest er achter te komen, wat nu precies de inhoud is van het Christelijk geloof. Vooral ten opzichte van de vrijzinnigen was die moeilijkheid groot. Van de orthodox-christelijken wist men tenminste, dat ze verschillende geloofsartikelen beleden, maar bij de vrijzinnigen was het vaak verschrikkelijk moeilijk te begrijpen, waarom ze zich eigenlijk nog Christenen noemden.

Wanneer je aan zo'n Christen trachtte uit te leggen, waarom je zijn geloof niet kon delen, kwam het herhaaldelijk voor, dat je het verrassende antwoord kreeg: o ja, maar dát geloven wij vrijzinnigen ook niet. Nee, onder de vrijzinnigen zijn er geloof ik velen, die zich van alles wat men zich door de tijden heen bij de naam God heeft gedacht, al heel ver hebben verwijderd, maar zich toch nog rustig blijven bedienen van het woord God. Zij denken daarbij dan niet langer aan een alwetend, almachtig en volmaakt goed opperwezen, niet aan een Schepper van hemel en aarde, nee zij duiden daarmee iets heel anders, iets zeer eerbiedwaardigs aan, b.v., „het goede in de mens”. De man die mij vertelde dat hij dat goede in de mens God noemde, zei er bij: dat zul jij toch zeker ook niet willen ontkennen! Er mag in de mens een ontstellende hoop rottigheid zitten, het goede in hem is er toch ook nog. En dat noem ik God. Dus God bestaat!

Ja, wanneer men op deze wijze een verwarrend spel speelt met de term God en daaraan een heel andere inhoud geeft, dan is tegen dit be-

wijs van het bestaan van God natuurlijk niets in te brengen. Men moet dan alleen niet menen dat men een Godsbewijs in de normale zin van het woord heeft geleverd, en ook niet dat men over de God, in wie de Christenen geloven, ook maar iets heeft gezegd.

Het was eigenlijk wel begrijpelijk, dat de aanhangers van dit men zou het kunnen noemen verdunde Christendom ook de Humanisten trachtten te annexeren: dat waren, meenden zij, wel beschouwd ook Christenen, al wisten ze dat zelf niet en al waren ze zo eigenwijs het niet te willen wezen. Vooral wanneer men je ondanks alles toch wel beschouwde als een tamelijk fatsoenlijk man, stond men niet zelden klaar met de troostende woorden: maar u bent toch echt wel een Christen, heus! Als tegenwicht stonden dan aan de andere kant die doorgewinterde schoonschepmakers, die ons humanisten versleten voor een pover stelletje halfzachtelingen: het was waar, wij hadden wel enig oud roest overboord gegooid, maar zolang wij doorgingen met te praten over zedelijke waardering en vasthielden aan totaal verouderde begrippen als goed en slecht, was dat nog maar half werk. Als het er op aan kwam, waren wij niets meer dan inconsequente Christenen. En dat was dan niet meer als troost bedoeld, maar als een soort scheldwoord.

En dan is er nog een derde groep, de mensen nl., die in de humanisten weliswaar geen Christenen zien, maar wel lieden, die het zouden kunnen worden, ja misschien al op weg zijn het te worden. Zij kunnen maar niet begrijpen, hoe het toch mogelijk is, dat de humanist niet aan God gelooft. Het moet, denken zij, wel zo zijn, dat de humanist een zoekende ziel is, een innerlijk door wanhoop verscheurd mens, die o zo graag verlost zou willen worden van zijn onvermogen te geloven, en er ook naar snakt het heil deelachtig te worden, dat aan de Christenen naar hun zeggen geschonken is. Nee, deze romantische voorstelling over de humanisten is onjuist: wij zijn geen innerlijk verscheurde zoekers, er zijn stellig genoeg dingen die ons zo verontrusten, dat wij er wel eens wakker van liggen, maar daartoe behoort niet de vraag, of God bestaat, en als men aan de overzijde daar met nadruk ja op zegt, dan hebben wij niet de behoefte met een even fors nee te antwoorden, wij weten het niet en wij kunnen het niet we-

ten, wij constateren alleen in alle rust en nuchterheid dit: wij zien geen enkele reden om aan te nemen, dat God bestaat. Het bestaan van God kan voor ons dus niet meer zijn dan een hypothese, maar een hypothese die niet aannemelijk te maken is, die niets verklaart, en die ons op geen enkele wijze helpt bij wat wij in dit ene korte leven dat ons gegeven is, behoren te doen.

Op een van die grootscheepse wauwel-festijnen waar men tegenwoordig zo verzot op is — men noemt zo iets dan in goed Nederlands een teach-in — is laatst de vraag aan de orde gesteld, of God werkelijk dood is. Dit televisie-gebeuren was georganiseerd door de V.P.R.O. Naar het mij voorkomt terecht.

Men kan de vraag vreemd vinden, men kan ook twijfelen aan de waarde van zo'n teach-in, maar als de vraag aan de orde gesteld moet worden, dan moet dat gebeuren door een Christelijke omroepvereniging. Het is een vraag die in de eerste plaats de Christenen aangaat. Maar dat de vraag gesteld kan worden, wijst er op, dat er iets aan het veranderen is: de wereld der gelovigen is in beweging, de oude geloofsartikelen worden niet meer zo grif, zo zonder enige reserve geloofd, het gaat voor de moderne Christenen niet meer in de eerste plaats om de Christelijke leer, het gaat, heb ik in een krantenartikel gelezen, veeleer om het evangelie als „getuigenis, tegenwoordigstelling, oproep” zoals de Nieuwe Katechismus het formuleert. Nu wil ik dadelijk bekennen, dat ik van deze formulering bitter weinig begrijp — het lijkt mij trouwens ook nauwelijks goed Nederlands — maar dat het niet meer aankomt op een voor altijd vastgestelde leer is mij duidelijk, en die indruk krijgt men ook wanneer men uitspraken leest of hoort van sommige vertegenwoordigers der kerken.

Friedrich Heer gelooft niet meer aan de meeste dogma's, niet aan de onbevleete ontvangenis, niet aan de erfzonde, niet aan de sacramenten, maar beschouwt zich zelf desondanks nog als een katholiek, althans als een gelovig Christen. Zover gaan de meesten natuurlijk niet, maar toch wel zo ver, dat een vriend van mij kon zeggen: „Als ik zo'n man hoor, denk ik vaak: hij kon wel eens humanist zijn. En soms denk ik, zei hij: Is die man een Christen? Zou ik het dan misschien ook zijn?” Van de twijfel zal hij vermoedelijk in één slag genezen zijn toen hij de kerkelijke trouwplechtigheid op de televisie zag. Toen zal het hem duidelijk geweest zijn, dat hij toch geen Christen was.

LIBBE VAN DER WAL.

DE VRIJHEID VAN DE FILOSOFIE EN DE GEBONDENHEID VAN DE FILOSOOF

Rede uitgesproken door prof. dr. W. van Dooren bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de wijsbegeerte aan de Technische Hogeschool te Delft.

Te bestellen door storting of overschrijving van f 2,25 op postrekening 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht.

Kalender 1967

De kalender 1967 van het
Humanistisch Verbond

is nog verkrijgbaar.

Deze is in
2-kleurendruk uitgevoerd.

De prijs is

f 3.00

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 3,— op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1967.

WERKEN VAN LEO POLAK

Wij beschikken over een klein aantal exemplaren van de volledige werken van Leo Polak t.w.

2 delen De zin der vergelding

2 delen Gespreide geschriften.

In het kader van de herdenking bieden wij deze aan tegen f 15,— per 4 delen franco huis.

De bestellingen, *uitsluitend* per giro no. 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond Utrecht, worden in volgorde van binnenkomst afgewerkt.

branding

De fijne warmte aan elkanders borst terwijl jouw borst de mijne overtreft door haar tweeledigheid zodat een nest ontstaat waarin warmte vergaderd wordt.

De stuwende gemeenschap aan elkanders schoot terwijl jij ruimschoots schuilplaats laat voor de tweeslachtigheid die in ons samengaat met elke hartslag, iedere ademstoot.

Het opgaan aan elkaar in golf na golf terwijl mijn bloed het jouwe overspoelt, het drijven op mijn mond en schuimen aan je voet.

Het zinken in elkaar ver van de eigen romp tot op de bodem van de zon, begane grond waar ieder weer zijn eigen voeten voelt.

Adriaan Morriën

Gladde woorden en schone schijn gaan zelden samen met ware menselijkheid.

Regeren door het voorbeeld van de deugd, is gelijken op de poolster; hij blijft op zijn plaats terwijl de andere sterren er om heen wentelen.

Kinderplicht is meer dan zijn ouders onderhouden. Honden en paarden worden ook onderhouden. Als er geen eerbied is, wat voor verschil is er dan tussen.

Wilt ge iemands karakter leren kennen, let dan op zijn drijfveren, zie welke weg hij volgt, tracht te weten waarin hij bevrediging vindt.

Wie, oude kennis verzorgend, steeds uit is op nieuwe kennis, kan een goed leermeester zijn.

Een edel mens is geen vaatwerk, dat alleen maar ertoe dient om het ergens mee te vullen.

De edele mens vormt zichzelf om eerbiedig te kunnen zijn. Hij vormt zichzelf om een rustpunt voor anderen te zijn. Hij vormt zichzelf om anderen te kunnen dienen.

De edele mens is bekommerd om zijn onvermogen, maar niet omdat men hem niet kent.

De edele mens zoekt het in zichzelf; de kleine mens zoekt het in anderen.

De edele mens is zelfbewust, maar probeert niet te overtuigen; hij heeft gemeenschapszin maar geen kliekgeest.

De edele mens verheft een man niet terwille van zijn woorden, hij verwerpt evenmin de woorden terwille van de man.

Tse-loe vroeg de Meester over de dood. Deze antwoordde: Zolang men het leven nog niet kent, hoe kan men de dood kennen?

Leren zonder nadenken is vergeefs; nadenken zonder leren is verderfelijk.

Iets aanpakken aan het verkeerde eind, is bedenkelijk.

Te weten wat men weet en niet te weten wat men niet weet, dat is (het ware) weten.

Zwijgend luisteren, onvermoeid leren, onverdroten onderwijzen, dat heb ik in mijn leven nagestreefd.

Wie niet weetgierig is kan ik niet onderwijzen; wie niet zoekt naar de juiste woorden kan ik ook niet helpen; wie, nadat een onderdeel is getoond, de andere delen niet zelf kan ontdekken, kan geen vorderingen maken.

Met woorden kan men het volk een bepaalde weg doen volgen, maar het waarom niet doen begrijpen. Dat kan alleen door het voorbeeld.

Tse-koeng vroeg: Wat is het geheim van het goed regeren?

De Meester antwoordde: Voldoende voedsel, voldoende bewapening, voldoende vertrouwen. Tse-koeng zei: Wanneer men door uiterste noodzaak gedwongen één hiervan moet laten varen, wat komt het eerst aan de beurt?

De Meester zei: Laat dan de bewapening vallen.

Tse-koeng zei: Wanneer men door uiterste noodzaak gedwongen nog weer iets moet laten varen, welke van de twee moet men dan opgeven?

De Meester zei: Stel het dan buiten voedsel. Van oudsher moet een ieder eens sterven. Maar zonder vertrouwen kan een gemeenschap niet bestaan.

(Vert. K.S.L.)

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

uitzendingen van het humanistisch verbond (Hilv. 1)

Maandag 30 januari 19.40 uur: B. W. Schaper: „Het jaar 2000 is toch heel anders”.

Vrijdag 3 februari 22.25 uur: Kort commentaar.

Maandag 6 februari 19.40 uur: J. P. van Praag: „Het gezicht van de humanist”.

Maandag 13 februari 19.40 uur: M. Rood-de Boer: „Modern mensbeeld”.